

Христина Топорівська

*Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гулай В. В.,
Національний університет “Львівська політехніка”*

СТАВЛЕННЯ ДО МІГРАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НЕОНАЦІОНАЛІСТИЧНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті розглядається питання діяльності праворадикальних партій Східної та Центральної Європи, на яку вплинуло тривале панування авторитарних режимів. Це своєю чергою призвело до антисемітських “настроїв” в програмі партій.

In the article discusses the question of activity right radical parties of East and Central Europe witch has influenced the continued dominance of authoritarian regimes. It in lad to resulted antisemitic “moods” in the program of parties.

В статье рассматривается вопрос деятельности праворадикальных партий Восточной и Центральной Европы, на которую повлияло длительное господство авторитарных режимов. Это в свою очередь привело к антисемитским “настроениям” в программах партий.

Рівненський дослідник П. Долганов основною причиною реанімації правого націоналізму у поствавторитарних державах–членах Європейського Союзу вважає невирішеність низки етнонаціональних проблем у зв’язку з тривалим пануванням авторитарних режимів [1, 91]. Так, партія “Велика Румунія” (рум. Partidul Romania Mare – PRM) виступає із антиугорськими та антициганськими гаслами, а також проголошує гасло за створення Великої Румунії в межах до 1940 р. У фокусі партії болгарських націоналістів АТАКА, створеної 2005 р. журналістом В. Сидеровим, особливе місце посідає історично традиційна для Болгарії “tureцька проблема” [2]. На першочергове вирішення “російського питання” спрямовані програмні засади виборчого союзу “Національний альянс”, утвореного в Латвії у 2010 р. [1, 91].

Цілком погоджуємось із твердженням П. Долганова слідом за М. Гольдом, що на відміну від своїх “близьких” у демократичних державах Європи є передовсім те, що вони вирізняються яскраво вираженою чи завуальованою антисемітською риторикою [1, 91]. Наприклад, 15 грудня 2012р. депутат угорського парламенту від ультраправої партії “За кращу Угорщину” (“Йоббік” – *Jobbik Magyarországért Mozgalom*) Б. Ленхардт влаштував публічне спалення ізраїльського прапора на площі перед будівлею МЗС Угорщини в Будапешті, де проходила багатотисячна антиізраїльська акція. Аналогічний інцидент стався в Будапешті 25 жовтня минулого року, коли активісти партії “Йоббік”, що має 44 мандати в парламенті Угорщини, спалили ізраїльський прапор перед синагогою. Акція тоді була приурочена до 66-ї річниці подій 1956 р. У свою чергу лідер “Йоббіка” М. Дендеші зажадав від уряду скласти списки всіх євреїв, що проживають в Угорщині, оскільки вони можуть представляти “загрозу національній безпеці” [4]. Антисемітські гасла також неприховано присутні в діях та риторичі партії “Велика Румунія” (рум. *Partidul România Mare – PRM*), яка була створена в 1991 році журналістами К. В. Тудором та Є. Барбу [5]. В достатньо завуальованій формі антисемітизм присутній у висловлюваннях окремих діячів латвійського “Національного альянсу” [1, 91].

А. Полякова пропонує порівняти показники рівня безробіття й ВВП на душу населення в державах Центрально-Східної Європи, що ввійшли до ЄС із електорольними успіхами праворадикальних націоналістичних партій, оскільки праворадикальні партії постійно пов’язують питання іммігрантів чи етнічних меншин зі зростанням безробіття [3]. Наприклад, у Румунії пік праворадикальних націоналістичних сил припадає на 2000 р., коли партія “Велика Румунія” (PRM) і Партія румунської національної єдності (PUNR) отримали майже 21% голосів виборців – порівняймо з парламентськими виборами 1996 р., коли ці дві партії разом мали 8,82% голосів (4,46% і 4,36% відповідно). У період цього виборчого сплеску безробіття в країні зросло лише мінімально, з 6,7% до 7%, а ВВП на душу населення зростав. Коли ж ВВП зростав далі і досяг найвищого показника 9300 дол. США у 2008 р., PRM втратила майже всі голоси: її підтримка впала з 13% у 2004 році до 3,16% на виборах 2008 р., а PUNR взагалі зникла. Кореляція між зростанням рівня достатку і спадом підтримки праворадикальних партій нібито підтверджує тезу про відносну депривацію: коли рівень життя індивідів зростає, вони вже не зацікавлені у підтримці партій з радикальним порядком денним. Однак такий висновок був би передчасним, адже подібні

економічні зміни в інших країнах регіону не мали таких наслідків. Так, коли доля праворадикальних сил Болгарії видавалася приреченою, Болгарський національний союз “АТАКА” здобув 8,14% на парламентських виборах 2005 р. і 9,36% у 2009 р.. За час цього зростання підтримки ВВП на душу населення зріс майже в чотири рази з 1729 дол. США у 2000 р. до вже згаданих 6798 дол. США у 2008 р.. Безробіття впало з 19,9% у 2001 р. до 5,6% у 2008 р. За цими показниками, економічна ситуація Болгарії покращувалася, але сила праворадикальних партій зростала. Приклад Болгарії однозначно суперечить тезі, що праворадикальні партії мають успіх лише в ситуаціях економічного занепаду.

На нашу думку, також варто окремо вказати на парадоксальну присутність в програмах та діяльності, зокрема депутатів Європейського парламенту від крайніх націоналістичних партій “нових” країн-членів Європейського Союзу – “За Велику Румунію”, “За кращу Угорщину”, АТАКИ, “Національного альянсу” закликів до виходу із самого ЄС.

Список використаних джерел та літератури:

1. Долганов П. С. Націоналістичні партії держав ЄС: спроба класифікації [Текст] / П. С. Долганов // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія “Історичні та політичні науки” / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету. – Вип 15. – Рівне, 2013. – С. 89-94.
2. Партия АТАКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>. – Названіє с екрана
3. Полякова А. Праворадикальні партії в Центрально-Східній Європі: це економіка? [Електронний ресурс] / Аліна Полякова . – Режим доступу: <http://commons.com.ua/?p=14280>. – Назва з екрана
4. У Берегові відверто агітують в “Йобббік”, котрий виступає за повернення Закарпаття Угорщині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattia.net.ua/News/105670-U-Berehovi-vidverto-ahituiut-v-Iobbik-kotryi-vystupaie-za-povernennia-Zakarpattia-Uhorshchyni>. – Назва з екрана
5. Специфіка становлення та еволюції партійної еліти в Румунії у трансформаційний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ref.rushkolnik.ru/v33234/>. – Назва з екрана